

Национална библиотека
Републики България ил. Док. Е. Рудева

Кривой Ташат

Давхен
дог хъаста

Национальная библиотека Республики Ингушетия
им. Дж. Х. Яндиева

Козой 1ашат

Даьхен дог хьаста...

К1урий-юрт, 2015 шу

~ 2 ~

К 84.09 (=Инг) 6-5

К 575

Библиотека поэзии

Учредитель и издатель

Национальная библиотека РИ им. Дж. Х. Яндиева

Руководитель проекта – Ц. Газдиева

Редактор – Х. Накостоев

Компьютерный набор – А.Кодзоева

Верстка – А. Хочубаров

Коазой, 1. Даьхен дог хьаста: стихаш / А. Кодзоева. Радостью Родине: сб. стихов. – г.п. Сунжа: НБРИ, 2015. –64 с.

БИОГРАФИ

Коазой Исроапала 1ашат яъй 29 сентябре 1966-г1ча шера Онгушт яхача юрта, цига яьккхай цо ишкол (1983), Буро т1ара Медицински училище (1986).

Буро т1а а, Бурогахьарча юрташкахьа а 1992 шера т1ом хьайна, г1алг1ай цигара арабала бийзачул т1ехьаг1а, из яхаш, болх беш я Г1алг1ай Республика Шолжа районе, Г1ажар-юрта. 2004-2010 шерашка дешаш хиннайГ1алг1ай паччахьалкхен университетете (филологически факультете). Цул т1ехьаг1а, 2012 шерага кхачалцца, «Къахьегама байракх» яхача газета корреспондент хул.

Х1анз болх беш я Яндиев Джамалдий ц1ераг1а йолча Галг1ай Республикан Къаман библиотеке.

Стихаш язъеш я бера хана денз. Язду г1алгай, эрсий меттала. Стихаш арайиннай «Къахьегама байракх» яхача газете, «Литературни Г1алг1айче» яхача журнале, «Ираз хилда хьа, Г1алг1айче», «Дом, в котором живет Книга», «Черная среда» яхача юкъарча сборникашка.

2013 шера «КЕП» яхача издательстве бизнесмен а меценат а волча Омархаджиев Бадрудина спонсорски г1о-новкъостал а деш арадаьнад «Дог1ан мукъам» яха хьалххара авторски сборник.



Г1алг1айче!.. Ма дукха стихаш, иллеш
Аз хетадаьдар хьона хьалхарча хана!
Дешаш, дикаг1а товргдараш, лехаш, уйлаеш -
Хийла яг1ар со, сатассалца ара.
Хий дувлар б1арьгашка хьоцарча бочалах,
Дего даха пурам денна дар х1ара дош.
"Са г1ала, аз яхар, хьо чу ма йожалахь,
Са сатувсамаш хьайна к1алахьош".
Дисанзар х1ама цу сатувсамех дийна,
Ежар г1ала, ланзар цо т1ема бирса ала.
Дега чура мел доала дош баланца ийнна -
Узам мара, кхы илли дацар са ала..
Г1алг1айче!.. Гаьнарча цу хана санна,
Дешаш, эшараш, сона кора ма даг1ац,
Дог г1ожадийрза, е дешаш дицденна,
Хьалха санна иллеш в1ашт1ехьа ма далац.
Хьог со сай 1ажий бешагарча корях,
Гаьний хьайзача кортош т1а даьгача седкъех.
Сатоссача ханайиш лийкхачачкъордах,
Со хьог безача мехках, хьамсарча моттигех!..

Нах арабаълар, шоай боахамаш дутащ,
Даьгар, дага йиш яц, аьнна, мел хийттар,
Ца лечкъача къушта йисар г1алг1ай юрташ,
Кхыметтел, йокъ а цар к1алт1арайийттар.
Г1алг1айче!.. Мича хьоргъя из г1айг1а?
Мича хьоргба цу дайнача иразах хьогам?
Балано шелдаьча дега чу корадиц дош д1айха,
Дирача б1арьгахиша йоайиц дега чов яь хьогал.
Ха д1а мел йода, сага оамал хувцалу.
Ваха волалушвар – дега к1аьдаг1а ва дуккха.
Т1аккха, магнитах аьшкильгаш мо, тувсалу
Дегах хала х1амаш, деза долаш, тессе мукх а.
... Лаьгг1а я, хъа ца хаззал, сатувсама оаз,
Г1ийла бухбувлаш ба г1озача ашарий хъаст,
Г1ерташ айъе хоарцяяь г1ала, къахъег аз,
Сай безамца г1ерташ, Даьхе, хьо хъаста...



Бурогахъа лест даим дега уйлаш!
Цу лаъттах доахк са дега мерзаш!
Эшашдац цхъаккхаа даа дувнаш –
Доаг1арг ма-д ди, вай юхадерзаш!
Доаг1арг ма-д ди, вай марх1аболлаш,
Коарча гаънаца цхъана, хъамсара мохк,
Вай гоамадараш цигара д1абовлаш,
Оасарах кха мо, ц1енлуш Даймохк.



Сона хала да ч1оаг1а тахан из дагалувца,
Дега лаьг1а ца лу лазам дешашца бувца,
Са къаман бала беш, йир моастаг1чо чов,
Довхаш Бурогахъара х1ара г1алг1ай ков.

Эрсий эскара дорха ц1оз ц1ераца доаг1ар,
Т1ехъа, вайц1ий мелаш, х1ирий боаг1ар.
Лийлар вай т1аккхадекъий лехъадеш ара г1олла,
Хийлавар хиланзар даьшта,кхыметтел, д1аволла...

Вай лелхадаь, вай мехка баха х1ирий 1ийра,
Вай бала, г1алг1ай, укх дунен т1а хъан зийра?!
Хиланзар селла сатийса къаман парг1ато,
Деллар, дагадоацаш, тийшачабелха ко.

Х1анз, вай царца тайнад аьлча - ма эхь хет,
Кертах кхерий цар деттий а, вай-м садет.
Кабинеташка кульгаш телаш, т1аг1олла бел,
Нах-м юхачуца буташ иттех шерашка лел.

Дисадац-те дийна дега чу догдахар?
Хотталургдац-те хоададаь хинна вахар?
Хотталургдац-те шин дакъе дийкъа лаьтта?
Везан Даьла! Баккхалахь са къаман аьттув!



Шера йижай седкъех хьалйикъа сигале.
Тамашнеча сатувсамех са дог хьалдизе –
Седкъий леп, ца1 шоллаг1чул сийрдаг1а,
Лаьтта хьегадеш лакхален сийленах.

Чутаъ1ад боадон чу ира саънаш дола лоамаш,
Баъде хъунаш, гувнаш, ц1енош дац хоалуш,
Сердалаш д1айоаяъй юртаратховсара:
"Г1ойле я шоана, ва нах, мерзатхъовсар!".

Седкъий лепалу, 1ам чу санна, дега чу,
Сийрда уйлаш сенна эшар-те лечкъо?
Ер хозне денна б1аръгаяйташ вола Даъла,
Соца къахетаме хургвац ма ала, ма ала.

Дада

Д1ахъокхавелча -
Лозаву чов санна,
Йийрза ца йоала,
Й1аъхъенна чов санна,
Дада, дада! -
Хъох бола са дагабоаллам!
Хъох бола са дагабоаллам!
Ца юхъаш,
Юхахъож со шорттига:

Хьо лаьтгача –
Яьсьенна моттиг...
Ма яьсса я из, ма яьсса!
Дуне да даьсса!
Мичад хьо,
Са дикача, мискача даь са?!
Хьун хьазильгах хьо тарлуш,
Сердалон лирах хьо тарлуш,
Ловзаш, лакхера хьийрцача
Маьлха дог1ах хьо тарлуш,
Лел со х1анз массехана!
Лех аз хьо массанахьа!
Ма гаьнваьлар-кх хьо, дада,
Ма гаьна!..

Наьнаца яг1аш

Ваг1аш, цхьацца дувцаш - вода, вода гаьнна,
Дунен чу боацачар ц1ераш юха йоахаш малха.
О, ма дукха х1ама да сога ала са наьна,
Йоач1ингаца хьувзаш тха, ахкараца аьлха!

Сона ца бовза нах нанас сога дукха бувц,
Дувчачох се тувлалушше, х1аьта а ладувг1.
Д1аяха ха, кульг тохаш мо, нанас хьалувц,
Хьалха ший хинна дувхараш дагахь т1адувх.

Са фу хургда ала, са фу хургда дувца?
Сога ладувг1аш, сона уллув мала хургва?
Со йолалой иштта д1адахар хьалувца,
Мала са балама уллув сатийна тувргва?

Ха йишгъяц! Е безам болий-те са из ха?
Хьамсара са нана, ираз да-кх хьо йолаш!
Дувцаш хиннараш, хьувзаш к1ай тха,
Пасат хьаеш, хьай йи1ий кога из йоллаш.

Нана, са нана!

Наьнага хьоастаялча со меттайоаг1а.
Нанас лораду бер мо, бочайоал.
Да ца дезар миччахьара а доаг1а,
Цхьанне бетташ мо ког чоал.

Нана, са нана! Са малайк да хьо,
Со лораеш дола къахетаге малайк,
Ма юссийла ц1аккха хьо йоацаш со,
Бочаяла, хьостаяла, када, кхайка...
Нана, са нана! Б1аь уйла са керта чу,
Коана чу лай мажарьг мо, дог дашаш ул.
Даш из сов хьо езаш, хьох къахеташ,
Хьа дега чу – сох,
са дега чу – хьох

дагабоаллам къувл.

Ноаной безамо укх дунен т1а лораду вай,
Лире ткъамаш т1аг1олла доаржадаь,
Кхел-рузкъа хаьда, дуте дуне ер к1ай,
Наьна са латтаргда,
ший бера морх1 боаржабаь.



Сийнача морхаша сигале д1алаьцай,
Тамашийна сердал отгаеш гонахьа.
Босех-да жа 1ул дажаш лел баьцах,
К1отарьгаш яг1аш я лохача орах.

Рема йоаг1а, т1ехъа баъри волаш,
Дехъа-сехъа воалаш, лестаю цо шод.
Баъде доаг1а Эса, ча мо дорха долаш,
Цъханнена т1акховдо дагахъа т1аьда т1од.

Ши тушол лел, моттигех б1арьгбетташ,
Сатесса укх мехках, сов гаьна ха яккхарах.
Ч1угулаш йоаржаеш, 1охувшаш, г1етташ...
Дуне г1оздаьлча мо хет, уж ц1аяхкарах.

Лоама ахкарах тоссаенна цхъаь морхильг улл -
Сийна йовлакх, Фурке керта т1ара дежа.
Б1и била йолха тушолаш т1аг1олла т1ехъювл,
Къоарза бедарьг улл лаьттан т1аьрюкъа т1а ежа.

Лоаман хъаст

Дошо малх хъаста чу улаш ба, лепаш,
1от1ахъожалац, сов сийрда болаш.
Цу хъаста чура маьлха дошув мелаш,
Г1алг1ай дегаш да - дошо а долаш!

К1удалаш юзаш, хьалха сувнаш иха
Наькъя готтига такильг дода ураг1а.
Лоаман тарх латт, духьалъэтта миha,
Г1алг1ай мохк лорабеш, г1алаш ду ха!

Г1алг1ай к1антага

Ярий моттиг, кхела к1алхарвала?
Ховрий, хьайха фу хургда кхоана?
Алал, дагадарий хьона в1алла,
Лоталургболга гонахья лира ала?..

Ярий ваха моттиг укх дунен т1а, ала?
Тешам болаш ярий хьо лачкъя г1ала?
Варий дика доттаг1а – г1о де, дагавала?
Хье витача санна хийтарий хьона Дала?

Ма хеталахь, ма хеталахь! А!
Хьай тешам ч1оаг1белахь 1а,
Дог ч1оаг1делахь хьай, болат мо!
Даькъяла волва Везача Дала хьо!

Воже – г1атталахь! Хьалха да эша!
Дог1о г1оттаяь зизай хьаж беша,
Из чуера дийлача корак хьо волча,
Хьежар хьо дуненга, лаьгг1а садовча.

Сайрен сийна ткъамаш да, ц1ог - 1аьржа,
Текх из, лаьтта т1а г1олла даьржа,
Ялсмален оалхазар, тамашне Т1авус!
Дуне, цун мут1ахьа, баьдлуш да, баьдлуш.

Хьесташдог, Безаман лир дега чу эттар.
Морхий сайса гурматаш миho д1атеттар,
К1алт1арайоохаш югар, шийна ца ховча...
Фу дергдар вай кхела, ийг1ача ца товча?

Де х1ама-м дацар, сатохилга мара,
Сабардеш, корак хьежилга мара ара.
Хьага велча саг - ма дукха хургдар хьага!
Кийча хургдар ер дуне кога-к1ала ага,

Кийча хургъяр сигале т1ехъа тохале,
Эсала ва е вац, г1ертаргбар нах зе...
Хьо - мукъача мехка нанас ваъ даъна,
Вар хъай курача дега эзди вола аъла!

Хъай доазон т1а моастаг1а чу ма вита.
Дог к1аьддеш дола сатувсамаш – дита.
Дог ч1оаг1ду сатувсамаш, к1ант, хъаэца!
Т1аваг1ача дын дирст бера д1а ма хеца!

Солса-г1аьлеш

Ц1ера ала санна, доаг ц1е тюльпанаш,
Догдийла, делаш, со йолча латтараш.
Вай наха оал царех – "солса-г1аьлеш",
Йита хила мег из ц1и ц1ихезача наьрташа!

Лоаман шув т1а-да зизаш даг1аш да шортта,
Царна доалдеш мо, хъеж Беш-лоама к1ай корта.
Хъийдда бода дын, лест баьречун палчакх,
Гаьнашта юкье-да ювл маьлха з1анараш чакх.

"1а фу леладу, Солса?! Хьо ла вий?..".

Шодакъажаца хьалтотт цо хъажа т1ара кий.

"1а фу леладу, Солса?!", миho, малхо хетт,

Ма даггара баьречунцара ца къаста г1ерт.

Т1ехьадоаг1ача аьрзе наггахьа ткъамаш тох:

"1а фу леладу, Солса?!"... Зизаех аз кульг тох,

Цар ховха ц1е ткъамильгаш хеталора - даьре.

Юха ца хьожаш, водаш вар кура говра-баьре!

Кхо говр

(г1алг1ай фаяльга т1ара)

Чубузача малхо ц1аста ерзайаьяр,

Лоама к1алара шера баьца аре,

Лаяттах хьекхалуш з1анараш ловзар,

Царна юкье-да, лоралуш, ког ловзар.

Хьяьсача баьцах яжаш йоаллар кхо говр:

Ца1 к1ай, вож 1аьржа, кхоалаг1гъяр мора.

Ира леръгаш фийла хъедора цар шоай,
Тхъебаш, шоашта со т1айоаг1альга хай.

Лацаелар к1айяр - из кадай караръийккхар,
Тоссаенна яйга, г1а мо, къайлайккхар.
Лацаелар мораяр, из хеталора сатийна -
Йитар из а, к1ордадилцца т1ехъаудаш лийнна.

Шийга-да йоаллар баъцах яжаш 1аържа говр.
Аз доккха са даъккхар: "Хилар дега ца товра!".
Хъат1а а ена ше, хъаэттар 1аържаяр духъала -
Из ца1 хоржилга диссар-кх сона, духъала.

Чарахьи Елтеи

(г1алг1ай багахбувцам чура)

1.

Михо егаеш, нийсъеш морхаш лоамашка хъалъэхк,
Говра касарах мо, х1аранех хъекх, шаъръеш, ехк.
Лоамех мо, лоамах тувсалуш хъаг1арч ураг1а йолх,
Чарахь ваг1а, ший мажара-топа чудоллаш молх.

Чувхаеш кадай хьаг1аш, топ ювлар лоаман чу.
Яйнача ц1ера тов йоалл1овкъарах хьаг1ар чу.
К1аьдваллалца лийнна, сала1а шечукхьача,
Ц1ера йисте кхоал чарахьо цхьалха шийкхача.

Аьттув хиланзар! Б1арчча дийнахьа лийнна,
Ц1авийрзар из сарахьа, ши сарсал йийнна.
Лийлар из дукха, зехьа лоам чу го боахаш,
Говзача хьаг1аша лоам т1ара лоам т1а воахаш.

Лораю уж Елтас! Ший пурамийца мара
Т1ера ялийтац цо цхьаккха а царех.
Цун пурамийца доацаш ка маьхал йоале,
Фу дергда-те, Елтий эг1азло сомайоале?

2.

Аьттув баларах дог курдаьнна воаг1аргва хьо,
Низболча шерача балмаш т1а йила хьай фос.
Латтаргва Елта, лоам т1ара хьогахьа 1охьежаш.
Цо боаккхаргбола сардам барий-те эшаш?!

Елтас садеттар хьалха, чарахъашца хьаг1 йоацаш.

Бакъда, сатохар хилац бухбоацаш-йистйоацаш.

Чарахъ юха а, юха а лоамашка ураг1а ух,

Цун г1алий кхуврча даим кхехкаш хул дулх.

Говзал шаъръю, б1арыг сийрдаг1а, кульг ч1оаг1аг1а хул.

Из вовзаш, воаг1аш вайча - унзарадувл хьаг1арий 1ул.

Цкъа, шийла денача дийнахъа юхъ баьдлу ц1аьхха Елтий,

"Мичав шуцара Оардархо?!", ший хьаг1ашка хаьттий...

...Михо егаеш, нийсьеш морхаш лоамаш т1а хьальэхк.

Говра касарах мо, х1аранех хьекх, шаъръеш, ехк.

Лоамех мо, лоамах тувсалуш хьаг1аш ураг1а йолх,

Чарахъ ваг1а, ший мажара-топа чу чудоллаш молх.

Маърша сайре

Сарралца яьжа, чуйодаш я к1ай говр.

Малхбузехъа къайлабаьлар ц1е малх.

Баьдийрзайоацача сигала седкъа Ковра

Согабелар, ше цхъаь алхха...

Хи-йисте йоккха ц1и йийза кхест бераш,
Лувчаш, коартол йотташ, сакърдаш...
Жа-1ул, илц к1айяь, чудахар тхьоврехъа,
Му1аш яг1а гаьзарий юкьера хьакърдаш.

Тохалу сайре де дезача г1улакхашца,
Маърша уж г1улакхкаш хьамсара да наха.
Баьд ма ерзийла сайре воча кхаашца,
Бийса даькъала, г1оза хийла вай наьха.

Хоза фаьльг ше санна, сатийна яр Даьхе,
Лоамаш, аренаш, шовдаш дог хьесташ...
Г1оза хилда вай дегаш, боахамаш – д1аьхий,
Бахалба нах, шоай безарашца ца къесташ.

Дицлургдоацар

Фу хилар?.. Гаьна хи битар,
Ткьовронаш гонахъара тийда,
Къацахетача кульгаца

Ира диг дийтта-дийтта...
Из сурт ма унзардар, ма ийрча!
Иштта дар, иштта дар из шу -
Эзара ийс б1аь дезткье шийттлаг1а!
Эзара ийс б1аь дезткье шийттлаг1а!..
Дагаро хедаяь га - дар г1алг1ай са,
Дар г1алг1ай вахар...
Дацар деха оарц, даккха вай га,
Цхъаьккъя цхъаь,
Доккхача дунен т1а цхъаь,
Из сомаг1а дар, из дацар г1а,
Дицлургдоацар дар из, Г1алг1а!..



Маьлхара бос бола ди. Бийсана - д1аьха дог1а.
Б1аьсти, хьо, сийрда б1аьсти!.. Маца яргья-хьог1?!
Массанахья дунен т1а къизал, х1ара ми1инге т1ом,
Б1аьстан ховхача зизашта т1абуж 1аьржа дом...
1аьржа к1урз буж лаьтта, 1аьржача к1уро хьуладу,
Т1ехбаххалца биза бола кад - хьан теркала бу?!

Зунгата ткъам миссел ца лаърх1а, дуне, хьо, дуне-я1!

Маша бу тай санна й1аьха ара йоачан латт.

Мехкача хин тата арара, сеца, д1адоалаш дац...

Дош дац ер вахар, яхе а, цул дезаг1а вай х1ама дац.

Эса йисте

Дог1ан морхаш айттача сигален беса,

Тара ба додача Эсан шийла-сира бос.

Хийла, аьнна, хьона ер, Эса, феса,

1ойихьача маьчен т1ехьа – вож а чутос.

Къайлаг1а гучалелхача маьлха з1анарьгаша

Дошо лестаю юкъ-юкъе масса хи-таьлг1еш.

1очу1етташ хи чу шоай 1аьржа з1окарьгаш,

Хьазильгаша мел хий, къурьга т1ехьа къурьг беш.

Дехьарча берда т1а хи чу г1олла сехьваьлча -

Лакха хьу, юкъеда биллаболаш никъ чархаша.

Сатем ба... Хеталу, я со х1анзфаьльга чу,

Гонахьарча хозалло цец-амаг1а йоахаш.

Дицделар цу миноте долаш мел дар,
Укх 1алама хозалгара д1а мел ийккхар.
Массанахъара хъахозар оалхазарий оазаш,
Дуне татаца хълдукъаш, Эса дар доаг1аш.



Везий хьона моастаг1? Из хургва хьона,
1а бакъдар юхьдухъл сагага оале,
Цун г1алаташ юхьдухъл д1аала хьо воале,
Везарий моастаг1? Из кийча ва-хьона!
Моастаг1 сагах ве хала дац в1алла,
Доттаг1 сагах ве – дуккха халаг1а да.
Доттаг1ал леладе ховраш к1еззига ба,
Из саг хъайх кхете - хоастам бе Далла!

Б1аьстенна хетаяь ода

Миха кеман т1а хайна, Б1аьсти гаргайоаг1а,
Зизай к1отарга ч1онакаш кийча я елале.
Ткъамах ткъам хеттача мо г1етта боаг1а
Сийна ши кхокха, шой хеташ еррига сигале.

Къулбехъе к1айяь латт къегашдола лоамаш,
Боккхаг1а бола Беш-лоам юкъе отта а баь.
Дега хьамсардар - дега чура д1а ца доалаш,
Маслаг1а б1аьсти йоаг1а, дог ураоттадаь!

Малхбузенгахъа ласташ маьлха чарх йода,
К1ай морхаш ц1ею цо, лотайича мо.
Й1аьхача листа т1а язъя б1аьсти езъеш ода,
Хоастайирца хьоасташ, б1аьстенна совг1ата лу.

Моцаг1а хазар юха хозе –сох бехк ма баккха!
Дешаех алапаш хулаш, илли михаца д1аув.
Дайнар, дагадохаш из, йоал со кердааккха,
Кердааккхарца - г1айг1а цхъа к1еззига тув.

Зизай хъажо б1огоравоалавеш я сомий беш!
Латтийсар из, латтийсар ший илланч воацаш...
Б1аьстенаш-гуйренаш дагахъа дагаръеш,
Ха йодар, сатувса в1ашаг1кхетар – доацаш.

Дошоча малхо дошодаъд дай баъха лаятта.
Ма деза да дега дукхадеза из сурт!
Ц1ийца цхъана из дега чу-да чакхдаьккха,
Се мел ях- дахаргдолаш, цу чу аз из дут.

Шийла шовдаш лоамашкара уд масса,
Сийнлуш латт денна гонахъа 1алама бос.
Яг1ац б1аьсти вай долчакульг - даьсса,
Яхъ цо гаьнара вайцига фаралла фос.

Дека хьо, дог, б1аьстанара хъазильг санна,
Лакхе ловза из кхокха санна, г1оздала!
Мел хинна хала х1амаш диц а денна,
Хургдолчунгахъа безам ба дехъвала!

Шийтта бос

Шийтта бос бола акварель сона хьалхашка.
Могаргдац хьалкхача ц1аккха сай уйлашка:
Лакхача лоамий кортош мо, уж сигала йов,
Малхо лотаяь морхаш царга, алхха, тов!

Шийтта бос болча акварело со майрайоах,
Басарашца ювцахъай уйлаш, лепалуш, йоах.
Сай дагахъа аз оттадаъ сурт латт со хъегаш,
Ший тамашийнача хозалца со кхераеш.

Се ц1аккха кхоачаргйоацача – даим г1ертаргъа,
Лакхале караерзае г1ерташ – хийла чулегаргъа.
Гош т1а ц1ий, юхъ т1а елар: 1ехаваларах леткъац!
Барта хила веза саг ший кхелаца, ший седкъанца.

Ца хилча мо д1адаълар аз мел даъ дола сурташ..
Из-м фуд? Укхазам йов, ца хилча мо, б1арчча юрташ!
Боагабаъча Даймехка йокъ йижай са дега т1а..
Бода т1аъск кхийтта сай, ц1е лар юташ лай т1а.

Хинначох г1айг1а яйъе, басараш хица аз тоаду,
Хьалххара шув 1обахъалехъа - кульг к1еззига гоаду.
Сона сайна а хацар, айса малаг1а сурт дулларгда:
Кхоачаш ца хинначох дагабоаллам из, хетаргахъ, хургба!



Даймехках язде хала да сона х1анз.
Хьалха санна дац. Дац хьалха санна.
"Даймохк", яха дош са дега чу лаз,
Доагамо яь йола к1оарьга чов санна.

Со хьокхаяла яхьац цу лазача човнах!
Са Даймохк - са г1айг1а, са дагабоаллам!
Бехк боацаш даьча цу кьизача довнах -
Ц1ийца яздеш ба, аьле, хеталу кьоалам.

Дутаргда долчче

1ажаг1луш латт гаьнаш, гуйрено мерца,
Лег г1альгаш лаьтта, мишаца теркаш-теркаш.
Йоаг морхаш сигала сийрда-ц1еча ц1ерца,
Маьлха кхуврча сайрено анайисте кхатехкаш.

Латт кьулбехьег1а лоамаш, хоза г1а мо,
Оал дего: са хьамсара мохк, са Г1алг1айче!

Дувца дезий, мел дукхаезаш я, Даъхе, хьо?!
Доккха садаьккха, ца дувцаш дут долчче.

Могарг а дацар х1аьта а дешашца из ала,
Мел ч1оаг1а говза аргдола дешаш хилча а.
Лотабаь анаисте лепалуш бола ц1е ала,
Герьга ольгаш дотгаш йоал Ани-Даимле.

Етталу хьаж, ураг1ъух к1ур цигара байга!..
Д1акхача мег со а, Ани, дика хьега хьо йолча,
Цкъа, т1аенача гуйрено хоам белча сайга!..
Дезий д1ахо дувца?.. А! Дутаргда-кх долчче!

Кхоаненах

Г1алг1айче! Фу хургда хьа кхоаненах?
Цхьаькха бохамаш, цхьаькха боаньгаш,
Хьо ца езачар яьй хьона кийча...
Дог датт1 цар, хьо тоалуш зийча!
Новкъа да хьо яхар, хьо хилар,
1а таьзета т1ехьа керда вахар дилар.

Ловр царна хъа корта хилар чубаха,
Шоаш лакхаг1а латтар, хьо - лохаг1а.
Дала уж цар уйлаш кхоачаш ма йойла,
Хьона бохам хинна, дикахетар ма долда.
Тоале, Г1алг1айче, яха иразаца, сийрда,
Дегаш декаш, хъа ц1айнашка сакъийрда!
Дала йоахайойла хьо даим, са Даъхе,
Укх доккхача дунен т1а, сийрдача маълхе!
Хъа кхоаненах, Даъхе, тхо ма кхералда.
Хьоцар къаьста, Даъхе, тхо ма лелалда.
Бахалба маърша Дайможк, т1ом боацаш,
Моастаг1чун лар дезача лаьтта т1а йоацаш,
Иразах, беркатах, бартах ца хьогаш яха,
Са Г1алг1айче, Даъхе, хьалхашкахъа г1а баха.
Майра г1о, хъай кхоаненах догтийша,
Хьо ца езаш мел вар вуссаш догъийша!
Д1аяла са дег чура, сагото! Со теш -
Сийрда кхоане хьамсарча Даъхенга хъеж!

Т1ема ала

Етт йоккхий-топаш...
Ди къувкъаш мо мара
Теркалйиц уж
К1аьдбеннача наха.
Бирсача 1ан-бетта
Бертий бийса латт ара,
Витац 1оажала 1анаро
Саг дунен т1а ваха.
Ма дукха вахараш доаг,
Сийгашца довш,
Ма дукха дегаш морц
Лирача т1ема алано,
Хиннав дог чухъа доацар
Ц1и тоха ховш,
Юха ца воаккхаш –
Воккхача сага дехаро,
Кхалсага белхамо,
Бера узамо...

Итт шера бижаша

1окагбала санна летаб, йоах, тха беша 1ажаш!

Со-м хиннаяц цигачахъа цу хана денз.

Ц1акхаъчав воша, т1орме чу уж бахъаш...

"Ц1акхаъчав", аьлар-кх аз... Мишта ала деза?

Мишта ала деза хац-кх сона!.. Ва Везан-Даьла!..

Ц1а лаьтгача ларда чухъа гаьнаш т1аяьннай, йоах.

Визарий-хьог1 моастаг1, докхорьг мо ваьлла?!

Вай-м бокъонах догдилла лелар, долчох даьнна...

Итт шу доал укх бетта... Маьржа! Нийсса итт шу –

Ц1и яьнна, ц1ий ухаш Дай-Мохк балане лаьтта...

Лихьо хьаст санна, д1алаьцар мохк моастаг1чо,

Са тохачо - сатохар, ца могоар - лар догдаьтт1а.

Х1анз - та веза, йоах... Вай мохк царга а буссаш, та.

Г1алг1ай ц1ийла дила кульг – бе долла машаре...

Дотташ латт оаха къаьнача ларда т1а керда ц1а!

Дика-м дар-кх, итт шера бижаша дега чу башаре.

Из гуйре

Дог хала дерзаш латт, дерза ше ца г1ертташе,
Цу чу йоакка 1оакъиньгаш юха хьалг1ертташе,
Дицлургдоацача х1амаша из х1анз-т1ехъа делхаду,
Йийла латтача човна хано, лоро мо, дарба ду.

Хета хургда цхъачарна: г1алг1ай-м бицлуш латт.
Ховлда царна, уж денош дицлургдоацильга атта.
Цу хана мел хинна бохамаш чурташ санна айттад.
Ма дукха баланаш моастаг1аш вай дегашка лайтад!

Йоагаяь-йоассаяь, диссачох 1оц1енъяь яда юрташ,
Лел вай нах, Дай мехка моастаг1аша чу ца буташ.
Хий т1амохкадаь ала мо, вай сатувсам байра...
Дала ма хулийталда моастаг1чоа беркат-хайра!

Вайна т1алаьтта 1азап т1аоттадолда царна Дала,
Лоталулба цар вахарех-боахамех из сийна ала!
Малув, малув яхар: вайна из гуйре йицлургья?!
Из г1алг1ай дегашка даим кадаш-кхайкаш хургья.

...Дог хала дерзаш латт, дерза ше ца г1ертташе,
Цу чу йоакка 1оакъиньгаш - юха хьалг1ертташе,
Дицлургдоацача х1амаша из х1анз а делхаду,
Йийла латтача човна хано, лоро мо, дарба ду.

Даъхен дог хьаста

Седкъаша листа дошо пурх техаб
Бийсан баъдеча бархата тховна.
Розай к1отарга т1а ц1е зиза тегад,
Хоза совг1ат хиннад цох сона.

Латтар цхъаь, сай уйлаш йицъяь,
Марх1абетталуш бар байга мух.
Ураг1а йодача йо1о ча 1олегадаь,
Дошо леста чил лакхера 1очъух.

Ййна д1аяьлар лаьттара хьа лар,
Ва, хозалах лир доагаш йола Сата!

Села йо1, сиглара из лар-м яр -
Гург йолаш, ер дуне мел латта.

Долаш дар иштта деце а, дега лов,
Фаьлгех теша, хозалах са 1ехаде.
Уйлаш хьайолх, седкъашта юкъе йов,
Дошо пурх бахъаш, чуерз сихъялле.

Села Сата санна, ший котимгаш д1ахийца,
Тушоли а яхар, ше мича йода хоам ца беш.
Д1адодаш, мехка фарал шийца д1айца,
Фаьра-хьазильг даг1а, наьха беш хозъеш.

Мичаб уж берригаш а? Мичаб уж х1анз?
Мегаьд царна мишта, Даьхе, хьо йита?
Е, хьона хьайна ханзар лоръе хьай ганз,
Дог хозленца хьаста хьай, из юхейита?

Уйлаш, г1етташ, седкъашта юкъеда лел.
Дайнар лехаш санна, гобоахаш-боахаш.
Герьгача бетто царна лире сердал тел,
Сигален баьде наькъаш сийрдадоахаш.

Уйлаша, лийле-лийле, ер дешаш чудахъ,
Коанашка дошоча пурхаца хьагулдий.
Совг1ат хилда акхарех, аъле, уж дахъ
Хьаг1 йолча б1арьгех новкъа хьулдий.

Г1адг1олахъ, Даъхе! Хьо хьаста, езъе
Могаргда са иллена, лакха-лакха г1етта!
Д1а а хеза из, дагаеха нана-Г1алг1айче,
Г1айг1а е ховргъя Сата дошоча ший метта.



К1ай зиза тега мушкарта-комраш,
Б1аъхача шувнах листа яг1а.
Ремах лела кадай мукъа говраш
Д1алийлхар, босех г1олла яържа.
Йолхар, т1аънаш лакха тувсаш,
Касараш ловзаш мишаца,
Арений-босений баъццара к1увсаш
Те1адеш 1аържача баргашца.
Малх бар морха т1ехъашкара

Шераз1анарий ц1ов арахъувкхаш,
Морха 1индарг1а текхаш дар,
Ахкан аренаш марх1алувцаш.
Тата деш, лоамара доаг1ар Эса,
Т1ошта гонахъа к1ай чопаш беш.
Баьккха цхъаннахъара биткъа эрз,
Жа-1у воал цунах шедолъг еш.
Курача лоамий кортош да лакха.
Лел, "б1арловца" еш царна, аьрзи,
Т1аг1олла го боахаш, деш дарба,
Сатийна ба к1айбенна уж аьлий.
Мукъле хестаеш дар массадар!
Караръяълча - бала! Ираз - карайолаш!
Дог а илленца мукъле ювцаш дар,
Дагардар цу чура т1ехъаухаш долаш.
К1орда ца деш, кортамукъале ювц,
Оалхазара ткъама тарле г1ерташ.
Сатувсамаш, хин таьлг1еш мо хъувз,
Арадовла шоашта моттиг лехаш,
К1одергдолаш мо шоаш укх дунено,
Кхоачашдергдолаш мо цу сигалено!

Д1ахъеж гаьнна, сапарг1атдаьнна -
Зизашта халхар деча к1ормацашка,
Тата деш ткъамашца, т1ехдаьннача
Сийна бос лестача кхокхарчашка.
Дега чура, хъаста чура хий санна,
Илли духдувлаш дар ма атта!
Уйлаш яр, сийна сигале мо ц1ена,
Хозаяр, тара йолаш г1озача ахка!



"Кхоачашхургда 1а дог мел доахар!",
Согабеннача седкъильго йоахар,
Кердача шераца со даькъалъювцар,
Эзарза бийца фаьльг эргабоахаш бувцар.

Баьде-сийна сигалеяр тамашийна хоза!
Села1ад мо лепар бетта гонахъара г1оз.
Дог дар дунен дийла, берадар санна,
Дагаухаш хиннар цхъан гаьнарча хана.

Т1аккха – дог отгар илли хъакхолла!
Г1айг1анеча уйлашта наькъаш къовла.
Дега безамерг1а ма хет – безамах дар.
Хъувзаш йода шув т1ара соалоза лар.

Шаьво то1адаьд ловзаш дода хий,
Ког ловза т1ой хилча - эшацар т1ий.
Лоамаш, зем боахаш, хаьхой мо латт,
Лергдилле-ладувг1аш, дий г1ар-тата.

Дунен сатем тешаме боацилга царна хов,
Лоамашта дайнад эзарзза из "дов-шов".
Тахан-м сатувса ч1оаг1а безам бар са,
Маьрша латтарг хиларах ер хоза ха.

Шийтта шу хьалха-м дайра наьха ираз,
Духьалбаьлар вайна боадон ийрча низ.
Д1абаьккхар мохк. В1ов хоарцайир.
Шолхадувл, хьежжаше, бетта дошо лир.

Че чукхийтта ба карта т1а Дай-мехка «ло».

Ма унзара катехар-кх вайха цу "маймало"!
Йодаш-йодаш, юха а ший гон т1а отт ха...
Мукъабаьннача мехка г1олда вай ц1а!

Иразах ВезачаДала вай хъега ма долда,
Цу иразах хам бе, из лораде вайнаховлда,
Доа ма довлда из вай, Дала хъаделча,
Мистачунга дог этта, мерзатар мелча.

..."Кхоачашхургда 1а догдоахар!",
Согабеннача седкъо йоахар,
Кердача шераца даькъалъювцар,
Эзарза бийца фаьлг эргабоахаш бувцар.



Аз д1адег1ар зизаш... Уж д1алатаргдий-м хац.
Ховргда, гургда... Кульгашца тоаду аз лаьтта.
Ц1ийенна йист гувнах хъекхаш, малх чубузаш латт...
Гоалу, гоалу... Г1алг1айчен доазув цун дита лац!
Сайре чудоаг1ача жа1улаца юрта чуера,

«Зов» эттар цхъан юкъа, т1аккха сецар ц1аьхха.
Ц1е леста морхаш йийшаяр малхбузехъ й1аьхха,
Д1адодаш дар шорттига таханар ди - ера.

Сигален яйга сердал гаьнашта юкъе-да ювлар чаккх,
Ч1онакаш йийста ткъоврош сийнача феца лувчар.
Карта-г1айна т1а г1олла ши кхокха 1ай-хъай ухар.
...К1алт1аръяккха оаг1о, Ха, к1алт1аръяккха!

Дагадоаллачун талг1е

Сога Даймохк кхайк. Со хъа ца хозаш мо лел.
Из са эсалал яцар, из яр са дакъъаза кхел.
Г1айг1а кара ца г1о, со хиннар дицде г1ерт.
Дагадоаллачун талг1е дега чура хьалг1ерт.

Со яьха мохк, биссар-те хьо, со чу ца йоаг1аш?!
Йиссар-те со, хьо ца гуш, дог чов мо доагаш?
Вахар хетац, хьо ца гуш айса яьккхача ханах,
Дезаш долчох даим воахаш хул кхело гаьнаг1а.

Кхела хов аз сатохилга. Сов дика цун из хов.
Хетаргахъа, содог дайтт1а ялар цу кхела лов.
Ма йоаккха чоалх я-кх хьо, вахар, маържа!..
1отувс аз хьо т1атила г1ерта кортали 1аържа.

1отувс аз, тигац т1атила - безацар сона бос из!
Кхувд со лакхехъа, даг1ачахъа босех к1ай зиза,
Т1а ца кхоачаш цунна - к1аьдъяле, дег1 зувз...
К1ормац мо, дега ховха уйла т1аг1олла хьувз.
Ткъамаш йийдеш, леста деш, г1атта кийчлуш,
Оалхазар-илли да са дега чура хьалъийлуш.
Хов, ший никъ бухъ билла цо мичахъа хьоргба:
Кхайкаш уллача Дай-мехкагахъа са илли г1оргда.

Тушола-котам

Ший кьоарза ткъам, ший хоза ткъам,
Хьокхаш т1еххъара Даъхенах, хьосташ,
Д1аяхар беркате тушола-котам,
К1ала ца йисар духъа шийлача 1ан.

Д1аяхар из 1а к1аьдаг1а хургдолча,
Шийна Дала денна рузкъа лохаш,
Сага ца йовзача метте, ца ховча,
Ши ткъам в1ашкабилла 1олохлуш.

Лоам болалора чубузача малхах бага,
Дошоерзар Даъхе, малхо марх1аелла.
Х1амсара моттигаш езаш хилча селла,
Сенна диллад-те, къаьсте, царех хъага?

Гаьнара зама

Гаьнара зама х1анз - театра декорацеш,
Хиннар, ца хилча мо ше, юстарадаьлар.
Ч1ондарьгах 1ад хъекха, илланчо илли аьлар,
Суртанчо дилар сурт, поэто поэма язйир...

Гаьнара зама! Хьох иштта хилар оолам, легенда!
Ах - фаьльг, ах - бакъдар, ах - сага сатувсам.
Кхелацара къувсам. Даьлацара бувзам.
Хана чехкал. Хана й1оахал. Вахар, денгара денга...

Шира замаш

Ширача заман турпала дегаш, г1айг1ане кхелаш!
Дагахъа шоана гаргаена - дог мерцар алано.
Ца хилча мо, дайна денош: дог делхаш-дог делаш...
Маълха дунен т1ара д1аиха вахараш, кхо ма-д шо!

Боагача алан сердалоно к1ормацаш т1аувз,
Лег уж, доагаш, гуйран гаън т1ара г1альгаш мо.

Иштта, дуненцара безамо ала сийрда ц1и ювз.
Наъха дегаш цу алано, гайна-ганза, доагаду.

Д1авода саг, барта волаш е воацаш ший кхеланца,
Техъа юссе а лар - фу ду цох? Амма, из а йисац!
Д1а мел дахар, ширдаълча, нийсду - легендаца,
Кхуврчаш доагаш лаътта г1алаш - ооламаш, мифаш!

Безам-хъаг1, белам-белхам, балхаш-т1емаш...
Деррига хиннад! Сайцад дегаш, сайцай оазаш,
Т1еххъара вайга оолаш мо: дахалда шо маърша!

Хинначун тешаш хинна, латт лакха к1ай лоамаш.

Сигаленна хов, хов малха, седкъашта, бетта,

Мишта дар х1ара вахар, мишта хилар валар.

Са вахара-валара а иштта тешала а эйтта,

Хоам бергба т1ехъаленга, со яхаш хинна хилара.

Шершача гаънаша йоахача ц1ерашта юкъе,

Са ц1и а "шарх" яхаш, хургъя, легош михо г1аънаш.

Со гаънна т1ехъашкахъа укх йодача хано юте,

Хургий со т1аккха цу ширача замай хъаъша?

Иштта хул т1ом

Сий доацаш вар - кхычун сий доаде г1ерт

Шийла из т1еххургвоацаш.

Денал доацар - кхывар деналах вохаве г1ерт,

Шийла из т1еххургвоацаш.

Дог во дар - кхычун дикал 1ото1ае г1ерт,

Шийла из т1еххургвоацаш.

Оамалах лай вар - кхычох а лай ве г1ерт

Шийла из т1еххургвоацаш.

Иштта хьахул довнаш-шовнаш, т1емаш...



Везача сагах болча тешамах дог дилар,

Цох тийша кхы д1ахо х1ама ца хилар -

Хала да, кхы халаг1а х1ама доацаш цул!

Шийла йис дега т1а т1аккха г1айг1о юл...

Хьесташ, кхеваь, боча лоравеш, хьийжа,

Хьалъоттавича дезалхо дас-нанас, хийла

Даь-наьна дог дохадеш из дезалхо хьовз,

Харцахьача наькъа т1а ший ког цо ловз.

Тешаме ва яхаш, уллув лелаваьча доттаг1чо,

Тийшачабелхаца доттаг1ал хийла дохаду.

Вошо а, шийна болча аьттонах, кулг тесса,

Воша вуташ нийслу, цкъазахьа, д1атесса.

Цу тайпара хиннар хезача, е зийча,
Хул вахарах, дуненах дог-эксха кийча.
Г1айг1ах дуз дог цу тайпара хоамаша,
Кхоаненах шеквувл, из дагайоаллаш.



Чубежар седкъя... Кхоавинзар
Цунга сатувсам д1абала.
Виссар цхъаь цу сатувсамца
Йоккхача сигален к1ала.
Ва, сигале! Алал-хъай,
Сенна хъегаду 1а сага дог?
Цун кхела саготадоаца
Седкъий сийрда 1а хълсог.
Кхоачашшила йиш йоацачох,
Из кхоачаш хиларах веш 1еха,
Цхъацца-цхъацца, седкъий
Чулегадеш наггахъа лакхера.
Фу ала безам бар хъа, ва саг,

Чакхъэккхача сихача сийгага?

Дагадаг1ац-теш, сов дукха

Гулденна доаллаш хъай дага?

Е, хъа сатувсам х1анз а

Дешай бустам чу бижабац?

Е, из сатувсам кхоачаш бе

Седкъа сигалара чубежабац?

Делкъелцца хъежа малх

1.

"Хозал - делкъелцца", оал. Ена эттача из ха,

Бовргба Хозалла бос, матарг1оргда г1а.

Хозал биркъйелча, из хоастаеш байт язйиц.

Хано мара маълха дунен т1а Хозал къарйиц.

Чаккхе сов чехка хилар хъа, ва Хозал!

Ховха хилар хъо сов, ла хана дозал.

Кхеллад дунен т1а деррига ший ханна тишле.

Тишлургйоаца Хозал Дала кхеллай – ялсмале.

2.

Массача фаэтонаца д1адугаш латт вай вахаро,

Т1ехъьудащ, кульг лестаду юхедиссача догдахаро.

Деттадала дегаш к1аьдденна, дег1амаш къаденна,
Делкъелцца хьежа малх т1ехьарчарна д1абенна,
Дехьадаьлар вай дохк доаллача доазувла т1аккха,
Кхы фуд хьа, ва ха, аьнна, х1анз тхогара даккха?
Т1ехьарча доазувна т1а баргаш детт, 1ех говраш.
Цхьа коа-на1араш ел кхело, вожаш – т1акъовлаш.

Халахетара хьетт

Доаг1а халахетар, лоам т1ара хьетт мо,
Босех даг1а безама-зизаш 1ок1алахьу.
Б1арьгаш дизза этта хий, хьо ма гулда!
Вас ю халахетар вай везачоа ма хулда!

Д1адоал халахетар, дицлуш, е диц ца луш.
Массанена гуш, е -цхьаннена а ца гуш.
Дира тоатолаш б1арьгий хьасташкара хьед,
К1аьдача, хозача дешо мара сево совцадерг-д?

Хьамсара са доттаг1а, сайна моггача бessa,
Аз г1о дергда хьона, д1аг1оргьяц кульг тесса,

Ца1 шоллаг1чо хьал ца лоаце укх дунен т1а –
Ховха зизашдохьдергда, к1ала даха хьетта!



Ч1агарьгаш чакхлийлхар са уйлашта юкье-г1олла,
"Парт", аьнна, човхаяь уж, корзаг1айоахаш.

Ч1агарьгаш чакхлийлхар садега чу г1олла,
Ирача ткъамашца тхъайса хиннар сомадоахаш.

Оаг1ора даьхе 1аьржа ткъамаш, цкъа т1ехлелх,
Т1аккха, юхажоаг1а, го баьккхе, ца1 дицделча мо.
Сомадаьннар дега чу дел, сомадаьннар дега чу делх..
Ва, фу де г1ерт, фу де г1ерт сох, ч1агарьгаш, шо?!

Ловча

Ловчча бесси ца хилча, кульг тессе "Ловча!", ала,
Ховчо кхестаду, ала, ер бурильг-Лавтта.

Цхъан дикан дакъа ца деш вутаргвац Дала.
Хургдолчун жайнаш1а к1алт1а ма детта.

Деррига ховчо – дерригнена доал ду!
Лаьтта г1олла д1алел –из я-кх вай кхел,
Вай дегаш дунено х1ара денна доагаду,
Делх вай, дел, дохъажа цун кад мел.

Вахаро, т1ормиг санна,доассаду дог.
К1алт1абаккхе,1обегабийя, д1адода.
Цучу хинначамах боацача ганзах хьог,
Сов т1ехъа хам беш, ховш, мел кхом ба!

Укх вахара керттера мел дар чакхдаьлча,
Юхе мел диссар –хилча-ца хилча фу бе да?
Кхоачашхъатеха далале – зизадежа даьлча,
Ер лепа ловзарьг-дуне ма биркъа, ма къе да!

Адамий кхелаш

Хиланза даргдоацар, хила дег1арда, аьле,
Мел дукха х1амаш д1адерзаду вай!
Атта-хала, къахъа-мерза, 1аьржа-к1ай...
Цкъа корта чубохийт, юха айбу, курадаьле.

Мичара боаг1а ховрий бала – лоралургвар саг.
Кога-к1ала йоал яхача 1оажалах – лоралургвар.
Дехъа-сехъа варгвар, б1оаг1а т1ехъашка лачкъаргвар!
Де х1ама дий, гуш йоацача топа озаделча лак?..

Воашка хаьттача, б1аьшера "ах1" ца оолаш,
Леларгдар вай, дахаргдар вай укх дунен т1а.
Воашта могош дайтаргдацар дегаш баланга этт1а,
Модз мо мерза болаш вахара кад мелаш.

Хац хургдар тахка, б1арьгаш къайла лелаш,
К1оагашка чулег вай цудухъа хийла,
Латтача кога к1ала цхъанне хъадийла,
О, ма г1айг1ане, г1айг1ане я-кх адамий кхелаш!

Ахкан мух

Корзаг1баьннаб ара мух, мух йича мо,
Сабаре лаьтта таханара ди дицдеш.
Кхоанара ди йоачане хилийта г1ерташ мо,
Хьекх мух, арарча х1амаех таташ деш.

Корага- б1алыг аг, бохаш мо залгг1е,
Сийрдалелх юкъ-юкъе йоага лампаш,
Т1аетталуш гуш йоаца миша талг1е,
Сеттаеш д1аег1а яг1а къона гальгаш.

Саг а хьовз цкъазахъа иштга чураваъле,
Фу даъ соцавергвар, аьнна, хетийташ.
Х1аьта а, тув деррига цкъа, чакхдаъле,
Хетийташ: ванаг1а, г1а дарий-теш?!

Мел ч1оаг1а мух хьекхарах, ярах йоачан,
Й1овхал яцар шелала ка луш в1алла.
Дошоча маълха з1анарех лепача чара чу,
Лувчаш йоаллар, елаш, хоза йо1 Ахка.



Сигалара шелал йоссайир сийнача морхаша
Мерзача й1овхалах делаш улача лаьтга,
Цкъа из 1ехадеш мо, т1ера д1айолхаш,
Т1аккха, яй хьаовтташ юха лаърхх1а.

Дог1а долалу юххера. Сигале я баъде.
Сегалу т1оа, леталуш цу лакхе сийна ц1и.
Хаьдар - хоттадале, хоттаденнар - хаьде,
Вахар вай д1адода, ден т1ехьа долаш ди.

Хьоца екъа сай уйлаш

1.

Г1айг1ане дар 1а сога ма дувца,
Маьлхара б1арьгаш согахьа ма лекха,
Безам ба г1айг1а г1озалца хувца,
Сай дега-уйлаш хьоца х1анз екъа.
Ца лаьг1луш йола хоза хьаж йоаг1а
Истола т1а латташ долча зизаех,
Хьона хезадоацар са ала догдоаг1а
Хоза мел долча укх лаьттарча х1амаех!

2.

К1алт1адаккха д1оаг1а, ни1 хьаеллаш,
Хьаьша йоаг1аш я-хьона тамашне яр!
Доточа оаркхув т1ара кизьга пелаш,

Дизгаргадоацаш маларах диза дар,
П1ельгех доакча г1озараша тата дора,
Наггахъа шорттига кизьгах хьокхалуш.
Доккхача корагахъа д1ахъажача, гора
Маълха з1анараш лаьг1луш, лаьг1луш...

3.

Бера хана боккхаг1чар лийкха илли
Ца бовзача меттала тховсара декар.
Кульга т1а уйлане ч1еньг 1от1айиле,
Дешаш дагадоаг1ачар т1ехъа лекхар.
Уйлаех мукъаяълча - гонахъа яр боадо.
Чакхдаьлар илли. Чакхдаьлар хьоашал.
Ни1 д1акъовлача хана, к1еззига со гоалу,
Хъахазе мишаца дена т1ехъара моаршал.



Бийсанара сатем. Къоаламий "шарх",
1ажаг1а са ж1алиг ара ц1аьхха 1ах.
Кора цхаралах чухъеж бийса баьде,
1оаде, яхаш, хъай дешай модз, 1оаде!

Къахъача маларах чам баккхийтача кхело,
Кхостайича, готтаяь, ираза-аьттона къело,
Чаме модз хъайца, берте хьош мо чамеца,
Сакъердаргда аз дега тоам беча дешашца!



Ца1аш д1акхувлаш, вожаш хъакхувлаш,
Халъовттайий листга, 1оелхаеш,
Морхаш ца юташ, михъарбувлаш,
Мух кхестар, уж 1о-хъа лелхаеш.

1амаш увтгадеш илца т1а, коа -
Дог1аш совцаш дац кхаь дийнахъа.
Гаьнарча лоама т1а улла к1ай лоа
Таракеталу кхакха к1ай кийна.

Ткъамашца фо тедаш мо, шок техе,
Сийна кхокха 1олохлу коа т1а.
Шийна кхача кхокхо укхаза лехе -
Дошолеста фийгаш дадаш да лаьтга.

Цкъа кхоталу морхаш, тха санна,
Юха д1а-хъа яржаш, сигале гучалелх.
Сигале хеталу цу хана сатувсам мо ц1ена,
Дега уйлаш Даьлагахъа цигача да чакхлелх.



Гаьн т1ара к1ай зиза – б1аьстан к1ай камоаршал!
Гаьннара хъахозар й1аьха пандара оаз.
Гoadеннад, са г1айг1а, со йолчар хъа хьоашал,
Коана1араш хьона шера йийлай аз!

Гой, мел дукха наькъаш да? Г1о, хъайна ловчча!
Баьд ма берзабе б1аьстан г1оза малх.
Йодача хано къеставой а хозалцара - ловча!
Г1озалца х1аьта а безам ба дунен т1а ваха.



Хьалха хиннаб йоах, нах эздий,
Х1анз-м бац йох уж иштта.
Д1а мел дахар геттара дездий,
Лаьрхх1е тохаш дош деша т1а,

Х1анзардар х1алакдеш геттара,
Хьалха хинна замаш хестаеш,
Мерзача меза т1а сим 1а беттар,
Д1адахачун, долашдолчун теш.
Хьо бакълув! Хьалха хиннар дац,
Тамашне ч1оаг1а хувцалуш адам.
Бакъда, хьалха а берригаш хиннабац,
Къа т1а ца хулча малайкашта тара-м!

«Даъ-ц1а» енача веший йо1а

Марша йоаг1ийла! Морх1 бийла хьона,
Марх1айолл аз г1адъяхарца хьо.
Массехана, тешалахь, дикан-вона,
Хьона улув ма хургья, са дог, со!
Теша, теша! Кульг хьай бочадар ле,
То1адергда аз из ч1оаг1аг1а сай бе.
Сона хозахет хьа елар! Яха хьо иразе!
Дага ма дохалда Далла халонашца хьо зе.

Бийсанара дог1а

1.

Дог1а да ара делхаш, шоллаг1ча бетта ца соцаш,
Цкъа шортта хий мохкош, цкъа байга пурх хьорцаш.
Бийсанара ага-илли санна, боча ашараш лекх,
Наггахъа боаг1ача миho цун мерзех 1ад хъекх.

Бозбочал дешашца деш, ха т1а оттабу к1ерам,
Къайле кхычоа д1айовзарах д1абаьккхе кхерам.
Бийсанарча дог1анца ший хьогал йоае хьог
Хоза мел долча х1амаех сатесса дола дог.

2.

Яла мег аз хьона г1озал, яла мег аз хьона г1айг1а.
Лерьгдилле ладувг1а – аргдолчунга аз хъайга:
Маьлха з1ы т1аьрюкье лувцаш, ловзаш лийнна бер -
Хьо варий, доттаг1а, алал сога? Е, алал, из со яр?

Хьо варий, г1озача догдахаро дог ийдеш лийннар,
Фальгаши дари тамашне дега чу в1ашкаийннар?!..

Е, алал, со яр?.. Тара хилча накъаш,ца халла селла...
Ма леладалара вай цудухъа, цхъоал дегашка елла!



Ма дика да, з1амига волча хана!
Дуне уллаш да, зизай к1увс мо, пана,
Йиъэ ми1инъге малх каралоацаш,
Цхъанна ми1инъге сагото йоацаш.

О, ма дика да, з1амига волча хана!
Цхъаккхача х1аманца боацаш бала,
Зизай курса т1а дехк зиза т1ехъа зиза,
В1алла дагадац, дуне дольга къиза.

Дешатоама, аьнна, леха дезац дешаш,
Лоам т1ара лоа ше мо, ц1ена да дегаш.
Гар ца кхераш нахагара яхъ, бехк, гоамал,
Товчча бесса царна нийсье езац оамал.

Атта да з1амига волаш дунен т1а ваха,
Тамашийннача иразах майрра догдаха,

Фаьльгех теша, г1озача уйлашца тхъувса,
Берда баь т1а хайна, т1ольгаш хи чу тувса.

Йовзац сагото, де дезараш дагадахкац.
Гурматаш хинна, уйлаш керта чу яхкац.
Шак1а сийгаш мо, хургдар сийрдалелх.
Лоадам боацачох – ахкан дог1а мо велх.

Ма хоза да вахар, з1амига волча хана!
Ма чехка къайлайоал из ха – гаьна-гаьна.
Каравода т1аккха дунен 1аьдалашта,
Да уж наха боаньгаш мо оакхарашта.

ЧУЛОАЦАМ

Биографи.....	3
«Г 1алг1айче!.. Ма дукха стихаш, ма хоза иллеш....»	4
«Бурогахъа лест даим дега уйлаш!..»	6
«Сона хала да ч1оаг1а тахан из дагалувца...»	6
«Шера йижай седкъех хъалйикъа сигале...»	7
Дада.....	8
Наънаца яг1аш.....	9
Нана, са нана!	10
«Сийнача морхаша сигале д1алаъцай....»	11
Лоаман хъаст	12
Г1алг1ай к1антага.....	13
Солса-г1аълеш	15
Кхо говр (г1алг1ай фаълъга т1ара)	16
Чарахъи Елтеи	17
Маърша сайре.....	19
Дицлургдоацар.....	20
«Маълхара бос бола ди.».....	21
Эса йисте.....	22
«Везий хьона моастаг1? Из хургва хьона...»	23
Б1аъстенна хетаяь ода	23
Шийтта бос.....	25
«Даймехках язде хала да сона х1анз...»	27
Дутаргда долчче.....	27
Кхоаненах	28
Т1ема ала.....	30
Итт шера бижа ша.....	31

Из гуйре	32
Даьхен дог хьаста.....	33
«К1ай зиза тега мушкарта-комраш...».....	35
"Кхоачашхургда 1а дог мел доахар!.."	37
«Аз д1адег1ар зизаш... Уж д1алатаргдий-м хац...»	39
Дагадоаллачун талг1е.....	40
Тушола-котам	41
Гаьнара зама.....	42
Шира замаш	43
Иштта хул т1ом.....	44
«Везача сагах болча тешамах дог дилар. ...».....	45
«Чубежар седкъя.. Кхоавинзар...»	46
Делкъелцца хьежа малх.....	47
Халахетара хьетт	48
«Ч1агарьгаш чакхлийлхар уйлашта юкье г1олла...»...49	49
Ловча	49
Адамий кхелаш	50
Ахкан мух	51
«Сигалара шелал йоссайир сийнача морхаша...»	52
Хьоца екъя сай уйлаш	53
«Бийсанара сатем. Къоаламий "шарх"».....	54
«Ца1аш д1акхувлаш, вожаш хьакхувлаш...»	55
«Гаьн т1ара к1ай зиза...»	56
«Хьалха хиннаб йоах, нах эздий...»	56
«Даь-ц1а» енача веший йо1а	57
Бийсанара дог1а.....	58
«Ма дика да, з1амига волча хана!».....	59

Кодзоева Ашат Исрапиловна

Радостью родине

Сборник стихов на ингушском языке

Библиотека поэзии

Учредитель и издатель

Национальная библиотека РИ им. Дж. Х. Яндиева

Руководитель проекта – Ц. Газдиева

Редактор – Х. Накостоев

Компьютерный набор – А.Кодзоева

Верстка – А. Хочубаров

